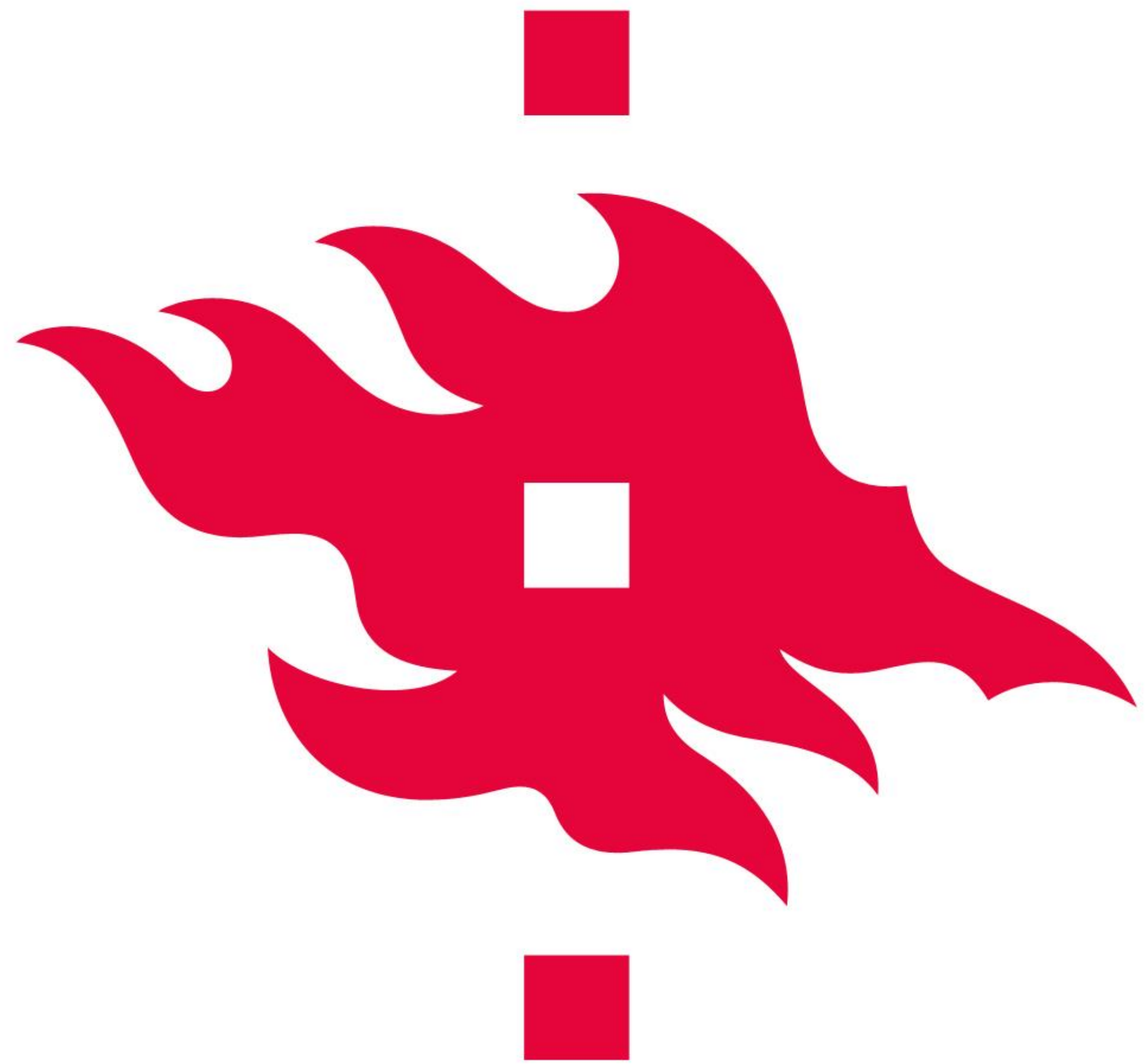

Haavoittuvassa tilanteessa olevien osallisuuden kokemukset Päijät-Hämeen hyvinvointialueella

Mary-Ann Kari & Topi Riihimäki
Sosiaalityön käytäntötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Tammikuu 2025

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Tutkimuksemme on osa Päijät-Hämeen hyvinvointialueella toteutettavaa laajempaa kokonaisuutta, jossa tarkastellaan haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien osallisuuden kokemuksia. Hyvinvointialue vastaa kymmenen kunnan sosiaali- ja terveyspalveluista, ja sen toimintaa tukee Sosiaalialan osaamiskeskus Verso, joka kehittää ja ylläpitää alueellista osaamista. Vuodesta 2021 lähtien Verso on keskittynyt tutkimaan osallisuuden vahvistamista, ja tämä tutkimus jatkaa työtä osana tätä hyvinvointialueen kehittämistyötä.

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tutkimuksen tarkoituksena on saada tutkimustietoa haavoittuvassa tilanteessa olevien ihmisten osallisuuden kokemuksista, jota voidaan käyttää esimerkiksi haavoittuvassa tilanteessa oleville henkilöille suunnattujen palveluiden sekä järjestötoiminnan kehittämiseen. Tutkimuskysymyksemme kuuluu, miten osallisuuden kokemus rakentuu haavoittuvassa tilanteissa olevien kertomuksissa?

AINEISTO JA ANALYYSI

Tutkimuksen aineistona käytämme Päijät-Hämeen hyvinvointialueella vuonna 2023 toteutetun Osallistumisen versoja -hankkeen yhteydessä kerättyä haastatteluaineistoa, jonka olemme saaneet valmiiksi litteroituina.

Lähestymme aineistoa pienten kertomusten avulla, arviointityökalun linjaa mukaillen. Analyysissamme käytämme narratiivista analyysitapaa, joka mahdollistaa syväluotaavan katsauksen haasteltavien itse antamille kokemuksille ja merkityksenannoille osallisuuden kontekstissa.

TULOKSET

Tutkimuksemme osoittaa, että osallisuuden kokemukset ovat monisyisiä ja rakentuvat sekä yksilön että yhteisön tasolla useiden tekijöiden kautta. Haastatteluaineisto tuo esiin, kuinka järjestötoiminta voi olla merkittävä tukipilari erityisesti haavoittuvassa tilanteessa oleville ihmisille.

- 1) Autonomian ja ennakoitavuuden kokemukset ovat tärkeitä osallisuuden vahvistumisessa. Monet haastateltavat korostivat, kuinka järjestötoiminta tarjosi heille mahdollisuuden kokeilla ja oppia uusia asioita.
- 2) Ryhmän yhteenkuuluvuuden tunne ja vertaistuki loivat osallistujille ympäristön, jossa he saattoivat jakaa kokemuksiaan, oppia toisiltaan ja löytää uusia näkökulmia omaan tilanteeseensa. Pystyvyyden tunne näkyi paitsi yksilöllisenä kasvuna myös konkreettisina muutoksina, kuten rohkeutena hakeutua koulutukseen, työelämään tai uusiin sosiaalisiin tilanteisiin.
- 3) Merkittävänä osallisuutta tukevana tekijänä näyttäytyi turvallinen ja hyväksyvä ympäristö, joka mahdollistaa yksilöllisen kasvun.

IDEAT KEHITTÄMISEEN

Tutkimustulokset osoittavat, että matalan kynnyksen järjestötoiminta on keskeinen osallisuuden vahvistamisen väline. Osallisuus ei ole vain yksilön kokemus, vaan yhteinen prosessi, joka vaatii aktiivista tukea niin yksilöltä itseltään, yhteisöltä kuin yhteiskunnan rakenteilta. Vahva osallisuus on avain hyvinvoivaan ja oikeudenmukaiseen yhteiskuntaan.

On huomionarvoista, että osallisuuden edistäminen haavoittuvassa tilanteessa olevien keskuudessa ei saa jäädä yksipuoliseksi.

- 1) Olisi tärkeää tasapainottaa yksilölliset ja rakenteelliset lähestymistavat, jotta osallisuuden esteet voidaan purkaa kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi järjestötoiminnan saavutettavuus on keskeinen kysymys, johon tulisi kiinnittää huomiota.
- 2) Lisäksi olisi syytä varmistaa, että toimintaan osallistuvilla on mahdollisuus vaikuttaa myös palvelujen kehittämiseen ja päätöksentekoon.
- 3) Hyvinvointialueiden osallisuustyössä tulisi osallisuuden arviointiin ja seurantaan sisällyttää osallistujalähtöisiä menetelmiä, jotta toiminnan vaikuttavuus voidaan todentaa.
- 4) Konkreettiset suositukset voivat liittyä esimerkiksi matalan kynnyksen toiminnan laajentamiseen, sen rahoituksen turvaamiseen ja pitkäjänteisen suunnittelun edistämiseen.

